श्रीः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि॥

श्रीमत् मैसूर् आण्डवन् श्री श्रीनिवासरामानुजमहादेशिकैः अनुगृहीता

॥ श्रीरामानुजपञ्चाशत् ॥

This document[*] has been prepared by

Sunder Kidambi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

[*]This was typeset using LaTeX and the **skt** font. Our sincere thanks to Dr. Desikan Parthasarathy of Bangalore for proofreading and suggesting improvements to this document.

श्रीः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ श्रीरामानुजपञ्चाशत् ॥

श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि॥

यत्कृपालेशमात्रेण सदोल्लसति सन्मतिः।
वेदान्तलक्ष्मणमुनिः सन्निधत्तां सदा हृदि॥

श्रीमान् रामानुजाचार्यो विशिष्टाद्वैतदेशिकः।
वेदान्ता येन सन्त्रातास्सन्निधत्तां सदा हृदि॥ १ ॥

हारीतकेशवसुधीहृदयाब्जमित्रं
लोकैकमित्रमवधारितसर्वशास्त्रम्।
सद्वंश्यसच्चरितकान्तिमतीतनूजं
रामानुजं गुरुवरं शरणं प्रपद्ये॥ २ ॥

पिङ्गळाब्दचैत्रशुक्लपञ्चमीयुगार्द्रभे
वासरे गुरोश्शुभे हि हारितान्वयेन्दुना।
विप्रवर्यकेशवाभिधेन सोमयाजिना
माद्रिपूर्णसोदरीभुवि प्रसूतमाश्रये॥ ३ ॥

शेषावतार इति माधवपञ्चहेति
रूपावतार इति सैन्यपतेश्च रूपम्।
इत्यादरात् यदवतारविदो जगुस्तं
रामानुजं यतिपतिं शरणं प्रपद्ये॥ ४ ॥

पद्मासनस्थिति मभीतिकर श्रितानां
तत्त्वं परं समुपदेष्टु मुपात्तमुद्रम्।
काषायमण्डिततनुं करधृत्त्रिदण्डं
रामानुजं मुनिवरं शरणं प्रपद्ये॥ ५ ॥

मदन्तस्सन्तापं शमयतु गुरुर्यस्य च गिरः
त्रयीचूडानिष्यन्मधुररसपीयूष भरिताः।
अलङ्कुर्वन् लक्ष्मीरमणहृदया मोदनकराः
प्रपद्ये तं रामानुजयतिमणिं वैष्णवनिधिम्॥ ६॥

मनीषा यदीया श्रुतीनां विभूषाः
विशेषाय काषायवेषो यदीयः।
विधूतास्समस्तेषणा येन नित्यं
श्रयेऽहं दयालुं मुनिं लक्ष्मणं तम्॥ ७॥

पञ्चशाखभासुरत्रिदण्ड उल्लसच्छिखः
ब्रह्मसूत्रभूषितः कषायरक्तवस्त्रधृत्।
वैष्णवं पदं सुखेन लम्भयन् जनान् स्वयम्
विष्टपे य एधते भजामि तं मुनीश्वरम्॥ ८॥

वेदान्तसारमतुलं निगमान्तदीपं
निर्दोष मद्भुत मनुत्तमभावभूषम्।
श्रीभाष्य मन्यनुतनित्यमतीव हृद्यं
वैकुण्ठरङ्गशरणागति पूर्वगद्यम्॥ ९॥

वेदार्थसङ्ग्रहमथो भगवन्मुखोत्थ-
गीतार्थवर्णनपरं परमं च भाष्यम्।
चक्रे कृतीर्नव हि ता इति यस्तमाहुः
रामानुजं गुरुवरं शरणं प्रपद्ये॥ १०॥

कप्यास मित्यकृतकोक्तिशिरोविराजि-
वाक्यस्य यादवगुरूक्त मनर्थमर्थम्।
कापेयपृष्टसदृशे नयने विभोरि-
त्याकर्ण्य यश्शुचमगात्तमहं प्रपद्ये॥ ११॥

कप्यासवाक्यसहजार्थविबोधनाय
विद्योतमानरसपुष्टिमुदात्तभावम्।

व्याख्याय तं बुधमनोहरमर्थमाशु
योऽभूत् गुरोरपि गुरुस्तमहं प्रपद्ये॥ १२॥

कमिति सलिल मेतत् यः पिबत्यर्यमा सः
कपिरिति कथितस्तेनास्यते यत् तदब्जम्।
विकसितकमलाभे पद्मनाभस्य नेत्रे
भवत इति य ऊचे तं यतीन्द्रं प्रपद्ये॥ १३॥

कं प्यासं यस्य तच्चेत्यकथि कमलमित्यर्थमादाय तद्वत्
स्यातां नेत्रे यदीये स भवति कमलाक्षान्न चान्यो मुकुन्दात्।
एवं रम्यार्थवत्त्वे प्यनुचितकथनैर्येन यो निर्जितस्तं
योगीशानं प्रपद्ये भगवदुरुकृपापात्ररामानुजार्यम्॥ १४॥

काञ्चीमण्डलवल्लभस्य दुहिता संपीडिता रक्षसा
ब्राह्मेनेत्यवगत्य यादवगुरू राज्ञा समाकारितः।
गत्वा तेन विलोकिते गुरुरयं नालं मदुत्सारणा-
येत्याक्रुश्य तिरश्चकार विबुध त्वं याहि शिष्यस्तु ते॥ १५॥

शक्तो मां प्रतिरोद्धुमद्य बुधराट् यो ब्राह्मणस्तत्वतः
त्वं पूर्वं वृषशैलमार्गगजनोच्छिष्टान्नभुक्तेर्ननु।
गोधारूपमपास्य विप्रजनुषं प्राप्तोऽसि विद्वानिहे-
त्युक्त्वा मूर्ध्नि यदीयपादकमलन्यासाद्धि धन्या कृता॥ १६॥

यत्पादाम्बुजधारणाच्छिरसि सा राज्ञस्सुता रक्षसः
निर्मुक्ता सुखमेधते स्म महिमा रामानुजार्यस्य च।
काञ्चीभूषणहस्तिशैलविलसद्देवाधिराजालये
यः कालं श्रितशिष्यबोधनविधौ निन्ये गुरुं तं भजे॥ १७॥

यस्साक्षात्कृतकृष्णदर्शितमहानिक्षेपविद्यां हितां
संवादाकृतिमात्तगद्यवपुषं सर्वोपभोग्यां मुदा।
कृत्वोज्जीवनमात्मनां च विदधे निर्मत्सरो निर्ममः
तं योगीशमुदात्तभावमनघं भक्त्या भजे लक्ष्मणम्॥ १८॥

अपसरति भयं यन्नामसङ्कीर्तनाद्यैः
विलसति परतत्वं यद्वचोभिश्च गूढम्।
विमततिमिरभानुर्वेदचूडासुधांशुः
विहरतु स यतीन्द्रो मानसाब्जे महीये॥ १९ ॥

सिद्धान्तार्थप्रवचनपथं याति रामानुजार्ये
ह्याम्नायानां क्वचिदपि न तु स्वार्थहानेः प्रसक्तिः।
प्रत्यक्षादिः प्रभवति निजार्थेषु निर्वैरिचारी
स्मारं स्मारं तदुदितगिरस्संश्रये तत्पदाब्जे॥ २० ॥

काणादैर्भुवि वादिभिर्दुरुदयैश्शाक्यैश्च पाषण्डिभिः
निश्शेषं च विलोपितश्श्रुतिगतो धर्मोऽभवत् सर्वतः।
तादृग्धर्ममरं त्रिदण्डमहितो योगीन्द्ररूपी हरिः
यस्संरक्षितवानयं स इति यां कीर्तिं दधौ तं भजे॥ २१ ॥

श्रीरङ्गवासरसिको मुनियामुनार्यः
श्रुत्वा यदीयभगवद्गतभक्तिमुख्यान्।
श्रेष्ठान् गुणान् किमपि कर्तुमियेष यस्मिन्
तं सद्गुणार्णव मुदारधियं प्रपद्ये॥ २२ ॥

अयं महात्मा यदि दर्शनेऽस्मिन्
प्रवेशित स्स्यात् प्रथितो भविष्यति।
इत्यूचिवान् यं प्रति यामुनार्यः
रामानुजं तं शरणं व्रजामि॥ २३ ॥

शास्त्रान्तराध्ययनकालसमाप्तिमेव
श्रीयामुने गुरुवरस्य निरीक्षमाणे।
विज्ञाय सन्निहित मात्मविमुक्तिकालं
ह्यानाययत् यमनिशं तमहं प्रपद्ये॥ २४ ॥

संप्राप्ते चरमां दशां मुनिवरे श्रीयामुनार्ये तदा
तस्याकुञ्चितमङ्गुलित्रयमथो निर्वर्ण्य तत्कारणम्।

ज्ञात्वा योगिकृपावशात्तदखिलं कुर्वेऽहमित्याश्रुते
येनैवार्जवमाप तत् सपदि तं रामानुजं संश्रये॥ २५ ॥

नीत्वा मूकं कदाचित् कमपि निजगृहं बन्धयित्वाऽररं च
स्वीयाङ्घ्रिस्पर्शसंज्ञां दिशति यतिपतौ सोऽपि चक्रे तथैव।
दृष्ट्वेदं कूरनाथोऽप्यमनुत न कुतोऽवागभूवं किमर्थं
शास्त्राभ्यासोऽन्यथा स्यात् मयि गुरुकरुणेत्याश्रये तं मुनीन्द्रम्॥ २६ ॥

सालग्रामनिवासिन स्स्वविषये प्रच्छन्नविद्वेषिणः
सन्त्यत्रादरतो न चेति विदितश्शिष्याय योगी तदा।
तीर्थे न्यस्य पदौ सदोपविशतादित्याह सोऽप्याचरत्
तत्पादाम्बुनिषेवणात् सुचरिता यं चाश्रितास्तं भजे॥ २७ ॥

भूपो विठ्ठलदेव आत्मतनया दुष्टग्रहोत्पीडिता
निर्वासाश्चरतीति खिन्नहृदयश्श्रुत्वा प्रभावं गुरोः।
यस्यानुग्रहतो गतग्रहमतिभ्रान्तिं विलोक्यात्मजां
तुष्टाव स्वयमप्यवाप शरणं तं संयमीन्द्रं भजे॥ २८ ॥

भूमिपाय विष्णुवर्धनेति नाम्नि धारिते
गर्विता जिनानुगा ययुर्गुरुं तदोचिरे।
भो विजित्य नो न किं स्वकीयमेतमीप्ससी-
त्याशु तान् स्वसेविनो व्यधात्तमाश्रये मुनिम्॥ २९ ॥

बहुगुणबहुधान्ये भानुखेळाशकाब्दे
मकरसितचतुर्दश्यह्नि तारेऽदितेश्च।
यदुगिरिशुभदीपो दर्शनेच्छानुरूपः
नयनगत उपासे यस्य नारायणस्तम्॥ ३० ॥

श्रीपाञ्चरात्रगतसात्वतसंहितोक्त-
संप्रोक्षणं शुभकरं कमलेक्षणाय।
श्रीरङ्गराजकरनीरजतः प्रहृष्टः
योऽकारयत्तमनिशं शरणं प्रपद्ये॥ ३१ ॥

योऽभवत्तदोत्सवार्थबेरशोकभाक्ततः
    स्वप्नलब्धतत्प्रवृत्त्युपार्जितात्मविग्रहः।
नित्यपक्षमासवत्सरोत्सवोत्सुकाग्रणीः
    तानकारयन्मुदा सदा तमाश्रये गुरुम्॥ ३२॥

डिल्लीनाथ तवादरेण मुदितो जानीहि मामर्थिनं
    यल्लीलार्थमुपागतोऽत्र रमते रामप्रियो मत्प्रियः।
अत्रत्येषु विचिन्वतां कतम इत्यावेदिते पश्यतः
    यस्याङ्के स्वयमागत स्समलसत्तं देवमाभावये॥ ३३॥

पुलकितनिखिलाङ्ग स्तोषितात्मान्तरङ्गः
    यतिपतिरवदत् त्वं संपदां मे कुमारः।
क्षितिपतिरपि दृष्ट्वा तत् प्रहृष्टः प्रपेदे
    शरण मनुपदं तं यामि रामानुजार्यम्॥ ३४॥

रामप्रियोऽसौ यतिराजपुत्रः
    सम्पत्कुमारः पुरुषोत्तमोऽभूत्।
यद्योगतो भाग्यमियाय शैलः
    प्रख्यात इत्याहुरहं तमीडे॥ ३५॥

आनीयास्यापि सत्यादिह सनकमुखेनेति नारायणाद्रिः
    दत्तात्रेयेण वेदा इह परिपठिता इत्यसौ वेदशैलः।
रामः कृष्णोऽर्चतस्स्मेत्यतिशयितयशा यादवाद्रि स्तृतीये
    भूयस्तुर्ये युगेऽस्मिन् यतिपतिपुनरुज्जीवनाद्योगिशैलः॥ ३६॥

नारायणो यन्महिमानमादरात्
    प्रकाशयत्युत्सववेर माप्य।
सम्पत्कुमारो यतिराजपुत्रा-
    भिख्यां यतोऽगाच्च भजे गुरुं तं॥ ३७॥

श्री रामानुज मत्प्रियस्त्वमिह ते त्वत्पादसेवाजुषां
    त्वत्सिद्धान्तजुषां च नान्यसुलभां सौभाग्यदां सर्वदा।

आत्मीयोभयभूतिसंपदमदामित्याह यस्मै मुदा
श्रीरङ्गाधिपतिस्तमन्वहमहं श्रेयोवहं संश्रये॥ ३८ ॥

प्रयास्यत्यात्मीयैस्सह यतिपतौ वेङ्कटगिरिं
पयस्याजीवैका सुकृतपरिपाकादुपगता।
दधिद्रव्यार्था यत्पदसलिलपानान्मतिमती
प्रपेदे मोक्षार्थं तमहमनिशं यामि शरणम्॥ ३९ ॥

प्रदक्षिणत एव तं सकृदुपेहि रामानुजं
त्रिदण्डकरमण्डितो भवति योगिसेव्यो भवान्।
इति द्विपगिरीश्वरे वदति यादव स्स्वप्नतः
प्रपद्य शुशुभे स यं मुनिवरं भजे तं सदा॥ ४० ॥

वादोऽतिमोदाद्ववृधे यतीन्द्रोः
दयालुनाम्ना विदुषा तदा यः।
निरुत्तरोप्युक्तसदुत्तरश्च
जिगाय देवप्रियमाश्रये तम्॥ ४१ ॥

संस्तूयतां किमपि चेति किडांबियाच्चान्
आज्ञप्त एकमपठत् स्तुतिरत्नपद्यम्।
रामानुजे सति भवानगतिः कथं स्यात्
इत्याह यद्विभवमीश मुपाश्रयेऽहम्॥ ४२ ॥

असङ्ख्याता जीवाः कथमपि न मां यान्ति पतिताः
कथं वा धत्से तान् विशदय वशीकारसरणिम्।
इतीशादापृष्टो गतभय उपायोक्ति मनघां
न्यवेदीत् यस्तादृक्सरसवचनं तं गुरुमये॥ ४३ ॥

श्रीमान् श्रीशठकोपसूरिरपि यं योगीश्वरं भाविनं
निर्दिश्यैव जगौ जगत्यविकला श्रीर्वैष्णवी वर्धताम्।
इत्येवं स्ववचोभरै श्शमधनं तादृग्यशोभासुरं
साटोपः कलिरप्यपाकृत यतो रामानुजं तं भजे॥ ४४ ॥

कासारारोहणस्थं पिबति च चटको वीरनारायणीये
वाराशौ तत् स्थितं चेज्जनपदममृतं पाययेदन्वहं हि।
इत्थं श्रीनाथयोगी यदमितमहिमोत्कर्ष माविश्चकार
प्राज्ञं रामानुजार्यं जनिभयहरणं तं शरण्यं प्रपद्ये॥ ४५ ॥

गोष्ठीपूर्णोपदिष्टं मनुमनुनिलयं प्राप्य नारायणीयं
गोष्ठ्यामष्टाक्षरं तं श्रुतिशतमधुरं सर्ववेदार्थसारं।
उच्चैरुच्चारयन् यो निजदुरितफलं त्वेकभोग्यं हि तत्स्यात्
मोक्षोऽनेकात्मभोग्यो गुरुवरकृपयेत्याह तं संश्रयेऽहम्॥ ४६ ॥

सूक्तेरर्थस्सनिन्दश्शठजितभिमतो यामुनार्यादृतश्चे-
त्युक्ते मालाधरार्यैर्भगवति भवदुक्तोऽयमर्थो न युक्तः।
देवस्यैवोपकारस्मृतिपर उचितो हीति सन्दर्भयोग्यं
व्याख्यास्यन् पुर्णमान्योऽभवदतिकुशलस्तं यतीन्द्रं नमामि॥ ४७ ॥

पूर्वाचार्यदयैकवेद्यविषयप्रस्तावनायां क्वचित्
श्रीमद्यामुनयोगिनां न हि भवेत् प्रायोऽयमत्राशयः।
एवं वादिन माह यामुनमुनिं क्वेत्यैक्षथाः स्रग्धरः
स्यादेवं ननु तस्य सद्गुरुमणे रस्म्येकलव्यः प्रियः॥ ४८ ॥

भक्तिप्रस्यन्दिनीं तां गिरमभिदधतो वीक्ष्य तेजोविशेषं
शेषं काषायवेषं पुरुषमकलुषं मन्यमानोऽवतारं।
विष्णोर्नत्वा यमन्तर्बहुविधमनुवत् स्वात्मजं कान्तबाहुं
शिष्यं चाकारयत् यत्पदनळिनयुगे तं भजे संयमीन्द्रम्॥ ४९ ॥

श्रीरङ्गेन्दोश्श्रियं तामविकलमहितां योगिभोगी वितेने
शेषाशेषात्मदोषप्रमुषमगजुषं भूषिताशेषदोषम्।
हस्तीशेक्षाविशेषादलभत यतिराड्वेष मात्तप्रभावं
बेरं माहं ददौ यो यदुगिरिकमितुर्नौमि रामानुजं तम्॥ ५० ॥

एतां पञ्चाशतं ये यतिपतिविषयां श्रद्धया संपठन्ति
सद्वृत्तां सद्गुणाढ्याम् मुनिवरकरुणापात्रगोपालगीतम्।

तेभ्यो रामानुजार्यो वितरति सुमतिं भक्तिमात्मेप्सितार्थं
शुद्धं ज्ञानं स्थिरं सद्यश इह परतश्चात्मविद्याप्रभावम्॥ ५१ ॥

॥ इति श्रीरामानुजपञ्चाशत् संपूर्णा ॥

कवितार्किकसिंहाय कल्याणगुणशालिने।
श्रीमते वेङ्कटेशाय वेदान्तगुरवे नमः॥